

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СВІТОВІЙ СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ НА ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ НАТАЛІЇ ЧМУТІНОЇ

Освіта як важлива ланка соціокультурного життя підвладна впливу різноманітних зовнішніх чинників. Одним із таких чинників на тлі попередньої залежності від політичних вимог у кінці ХХ сторіччя став феномен постмодернізму, що значно вплинув на всі галузі культурного, соціального та політичного життя суспільства.

У 1960–1990-х відбулися глибокі трансформації у світовій суспільній свідомості. Вони були зумовлені кризою та подальшим розпадом соціокультурної матриці модерну, характерної для періоду кінця ХІХ — першої половини ХХ сторіччя. Постмодернізм, що виникнув на основі літературно-естетичного напрямку в 1960-х у Франції, здійснив гострий аналіз модерну та розробив власну філософію. Поступово він поширився на різні сфери соціокультурного життя та набув статусу загальносвітової течії. Постмодернізм для пострадянського простору став справжнім інтелектуальним визволенням: в його основі — не набори догм, а суспільне світовідчуття через призму кожної окремої особистості. Плюралізм, демократичність, різноманіття, відмова від універсальних норм, нав'язуваних правил та принципів, що характерно для постмодернізму, дають нам змогу говорити про те, що саме постмодернізм дозволив прискіпливо оцінити процеси, що відбувалися у культурному житті ХХ сторіччя. О. Є. Мілова зазначає, що «постмодернізм формує й культивує новий образ людини — вільної, незалежної, непокірної, з одного боку, та самотньої, невизначеної, хаотичної — з іншого, представляє на розсуд спільноти систему власних цін-

ностей, за якою особисті й родинні цінності набувають статусу провідних. Відмовляючись від абсолютності істини, постмодернізм створює власну теорію пізнання, репрезентує свої ідеї щодо проблеми походження, джерел та способів передачі наукового знання» [3].

Отже, під час дослідження педагогічної діяльності Н. Б. Чмутіної ми виходили, перш за все, з історичних умов часу, а також використали досвід сучасних досягнень її наступників. Нами було проведено інтерв'ювання її учнів, колег, послідовників, зібрано та проаналізовано роботи учнів. Образ людини-педагога, «залізної леді», як багато хто її називає, ми вирішили складати саме таким чином, оскільки вважаємо загальноновизнаним той факт, що досягнення вчителя варто оцінювати за досягненнями учнів.

Художній інститут є знаковим навчальним закладом, що походить від Української академії мистецтва (УАМ), заснованої в 1917 році, найвідомішу свою назву отримав у 1924-му. У ньому викладали Казимир Северинович Малевич, Володимир Євграфович Татлін, Павло Федотович Альошин, Олександр Матвійович Вербицький, Володимир Гнатович Заболотний, Іполит Владиславович Моргілевський та інші зірки світової величини. Але оскільки Малевич в 1920-ті очолив ПНХУК в Пітері, а Татлін практикував і жив у Москві, у Києві вони бували лише час до часу. Проте витрачали багато зусиль, щоб працювати і викладати в Київському художньому інституті. Вони тут народилися, виховувалися, закінчували школу Мурашко тощо, тож приїжджали охоче, з пієтетом і повагою до цього міста та до цієї інституції [2, с. 235–237].

Педагогічна діяльність Чмутіної розпочалася у Київському державному художньому інституті (тепер НАОМА) 1946 року, ще до закінчення Інституту аспірантури Академії архітектури УРСР. Вона пропрацювала там 53 роки — до 1999-го. Посаду професора та керівника особистої творчої майстерні КДХІ обіймала з 1971 року, тобто упродовж 28 років.

Майстерня Чмутіної серед студентів завжди була найпопулярнішою, до неї було важко потрапити, навчання в ній потребувало неабияких зусиль.

Чмутіна була зібраною і стриманою, завжди виглядала бездоганно, як леді, і навіть більше: як джентльмен. Трималася гідно і без надмірностей, але при цьому була дамою. Сам її вигляд був зразком архітектурного стилю. Б. Л. Єрофалов називає її «Тетчер нашої архітектури» [2].

Взагалі, зазначимо, що людей, байдужих до Чмутіної, знайти важко: є незадоволені її жорсткістю, є вдячні за школу життя, є захоплені цікавою співпрацею, є закохані в її багатогранну творчість.

Б. Г. Бархін пише: «Мета архітектурної освіти — в підготовці випускника до активної творчої, пізнавальної, дослідницької та практичної діяльності. Архітектурна освіта має виходити зі специфіки професії архітектора та його творчого методу, який є синтезом методів вченого, інженера, художника й організатора; архітектор відрізняється специфічним образним мисленням; інструмент діяльності архітектора — архітектурне проектування, складний вид діяльності на перетині науки, техніки і мистецтва; архітектор рідко працює в тому матеріалі, в якому реалізується його твір, він використовує спеціальну мову проектних креслень, схем, таблиць, макетів, розпоряджень; в рамках поділу праці продукт діяльності архітектора — проект, принципово орієнтований на його реалізацію — будівництво об'єкта; архітектор, обираючи теми для своїх творів, виконує соціальне замовлення; функцію реалізації проекту бере на себе суспільство» [1, с. 13–17].

1. *Бархин Б. Г.* Методика архитектурного проектирования : Учеб.-метод. пос. [Текст] / Б. Г. Бархин. — М., 1982.

2. *Мазниченко Е. В.* Киевская «Школа Наталии Чмутиной» : Педагогика в системе архитектурной культуры [Текст] / Е. В. Мазниченко // Вести Института современных знаний. — 2014. — № 3. — С. 14–18.

3. *Мілова О. Є.* Тенденції постмодернізму в педагогічній теорії та практиці США (60–90-ті роки ХХ століття) : Дис... канд. пед. наук [Текст] / О. Є. Мілова. — К., 2009.

4. *Наталія Борисівна Чмутіна* : Життєвий та творчий шлях архітектора [Текст] / Упоряд. О. Мазніченко. — К., 2012.